

Benvolgut Sr. Batlle, bon amic Tino, membres del Consistori, representants d'entitats locals, organyencs i organyenques i persones presents aquí d'altres poblacions.

És un honor, no merescut per a mi, que hagueu pensat en la meva persona per a fer aquest pregó de Festa Major en aquesta Vila d'Organyà. Vila on hi vaig venir com a vicari l'any 1972 i hi vaig romandre fins el 1985. 13 anys importants per a mi con aniré desenvolupant en el curs d'aquest pregó.

Són moltes les realitats, vivències i coneixements que voldria plasmar en aquestes humils paraules. Molt difícil poder satisfer el desig de molts de vosaltres ja que us agradaria, al final del mateix, haver escoltat quelcom més del que hauré expressat i dit. Em limitaré a uns punts rellevants i importants de la Vila i de la meva experiència i vivència en ella.

("Ser capellà no és cosa fàcil, no us cregueu les històries que s'expliquen per gent que no és de l'ofici. Com tampoc no es fàcil ser botiguer, xofer o venedor de loteria, cada cosa té el seu què. És un ofici revestit d'una gran responsabilitat i, potser per això, d'una certa preeminència: se'ns encomana la salvació de les ànimes, com als metges la sanació del cos i, és clar, ningú no fa cas del règim que l'un i l'altre imposem i tothom ens acabem morint fotuts i en pecat. És llei de vida i la llei persegueix la justícia però no sempre l'aconsegueix: "dura lex, sed lex".")

A. PUNTS RELLEVANTS

1. Patrona d'Organyà.

El primer punt, com és evident, es referir-me a Ella, la Patrona d'Organyà: l'Assumpta. Tota Festa Major, de qualsevol poble, Vila o ciutat té un patró, un sant o una invocació a Crist i, en molts llocs, una advocació a la Verge. I és que tota Festa Major té els seus orígens en una vessant religiosa i cristiana, fruit d'una cultura del temps en que aquestes es crearen. Per tant, és d'agrair que en molts pobles es conservi aquesta tradició. De ben segur que no ens fa cap mal

tenir l'Assumpta com a Patrona; tot el contrari, ens dóna força, esperança i fidelitat al nostre ser i viure com a ciutadans de la nostra estimada Catalunya.

2. Col·legiata de Santa Maria.

(Perdoneu-me si alguna dada no sigui prou correcta)

Aquesta col·legiata ja es menciona el 819 en l'acta de Consagració de santa M^a d'Urgell; però no és fins el 993 que hi ha constància documental d'aquesta església. Posteriorment i després d'un gran incendi, es va reconstruir i consagrar de nou el 1057; el 1090 consta la consagració canònica agustiniana. L'any 1855, després de la desamortització de Madoz, va passar a ser església parroquial d'Organyà.

D'aquesta canònica procedeixen les conegudes "Homilies d'Organyà", que l'any 1904, el Dr. Joaquim Miret va descobrir als arxius parroquials. Com tots sabem, foren escrites a finals del s. XII o principis del XIII, considerades durant molt de temps l'escrit més antic conservat en llengua catalana. Actualment es conserven a la Biblioteca de Catalunya, però, aquí a Organyà hi ha una rèplica de les mateixes en aquest monument de la plaça que porta el nom d'elles i que actualment s'està remodelant o renovant.

Avui, però, es creu que més antic que les Homilies i del "Liber Iudicum" que també s'havia afirmat com a document més antic en català, aquest honor li correspon al text s'anomena "**Memorial de greuges de Guitard Isant, senyor de Caboet**" i datat el 1105 pels medievalistes de la Universitat Autònoma de Barcelona Jesús Alturo i Tània ALaix. El text té un autor identificat, el subdiaca Ramon de Cabó. I de ben segur que hi deu haver altres escrits alguns coneguts i altres per descobrir-se

Font Bordonera.

Aquesta forma part de la identitat de la Vila d'Organyà. Sorgeix com a gorja i amb grans talls d'aigua calcària, produint una gran quantitat d'aigua tosca que subministra tota la Vila tan per al consum humà com per a regadiu.

De tothom es coneguda la llegenda. Aquestes tenen sempre un rere fons d'espiritualitat o de transmissió d'algun valor.

El comte de Sellent i la seva esposa, tenien una filla cega. Varen fer la promesa que si hi podia veure donarien la Font a santa Maria d'Organyà. La filla, Bruniselda, recobrà la vista, però no varen complir la promesa. La jove tornà a perdre la vista i els pares, penedits, varen renovar la promesa i dugueren l'aigua fins als peus de santa Maria i la filla es sanà definitivament.

(La còpia d'una escriptura antiga podria està relacionada amb aquest fet. Segons aquests document amb data del 15 de juny de l'any 1299, es formalitzà la donació de l'esmentada font per part del Senyor Arnau de Sellent i la seva muller, senyora Sància, a nostre Senyor i a santa Maria d'Organyà, així com als canonges presents llavors i els que hi hauria en l'esdevenidor.)

3. Santa Fe

La devoció a Santa Fe és una de les característiques ben arrelades a la Vila. Miret i Sans entre els documents que va trobar del començament del segle XI n'hi ha un que ja esmenta aquesta muntanya. Per tant, indica que en aquest lloc es venerava aquesta santa, martiritzada al voltant de l'any 300 durant la persecució de Dacià. La festa es celebrava el 6 d'octubre; però l'aplec més concorregut és el dilluns de Pentecosta.

Una de les curiositats de Santa Fe és la presència d'un ex-vot, una serp enpallada. Segons els germans Espar, aquesta serp fou enviada per dos germans del poble emigrats a Amèrica que la varen confondre amb un tronc a l'asseure-s'hi al damunt.

Una altra versió la dóna Mn. Cinto Veradguer en el quadern: "Excursions i viatges" on explica el seu pas per santa Fe el 27 de juliol de 1883"

(no ellegeixo. Quedarà en constància en aquest fulls que passaré a l'Ajuntament)

i diu:

“En Santa Fe se tróban castanyes de mar petrificades, hont la gent creeu veure gravats los dits de la santa, y diu que son les pedres que li tirávan i que ella cpsava al vol, estampant-hi sa hermosa maneta. En eixa actitud està representada en l’altar major en una pobre i senzilla escultura a una banda d’ell, y, en l’altre, en l’acte de ser degollada. En la pared del temple hi ha penjat un enorme serpent enbalsamat; de vot-i-cinh a trenta palms de llarch, y l’envià de l’Africa un missioner fill d’aquest pahís”

4. Josep Espar i Tressens

Aquest secretari de l’ajuntament de la Seu i oriünd d’Organyà mereix un esment especial, almenys per part meva ja que vàrem coincidir en aquesta població molts moments i en actes ben importants. A més, vaig ser un servidor que li va donar sepultura cristiana en l’església parroquial d’Organyà.

Va néixer el 17 de juliol del 1901 i va morir el 1982. Escriptor i poeta. Va col·laborar en diverses publicacions periòdiques; secretari de l’ajuntament d’Organyà, del de Mutriko (Guipúzcoa) i del de la Seu d’Urgell durant 30 anys. S’inicià en aquest ajuntament com a interí adquirint la plaça de titular el 1942 (BOE de 25.11.1942).

Autor de recopilacions poètiques **“De les meves bohigues”** i **“Emprius de Flor”**; també **“Coses de la Seu”**, un compendi d’aconteixements i costums locals i dades històriques urgellenques; amb el seu germà, Francesc, **“Coses d’Organyà, d’ahir i d’avui”**. Llibres: **“el rem deslligat”**, publicat el 1972. El 1969 obté el premi de poesia “Ciutat de Lleida” amb el llibre **“Mostres del paradís del Verb”**, conjunt de sonets que fan referència a la comarca de la Seu i Andorra.

(5. Els Ganxos)

Ben conegut per a tothom la llegenda del bisbe Ermengol caient a Pont de Bar, de visita en les obres de construcció del seu Pont (que el 1982 s’endugué la riuada) i que els d’Organyà hi anaren amb ganxos de pou, altres diuen arpes de fusta. Per als Germans Espar el que aconseguiren fou una albarda; per la tradició diuen el cos del sant.

(Organyà és conegut sobretot per les seves homilies. Però molta gent de la comarca també coneix la llegenda que va donar el motiu “D’Els Ganxos”, L’any 1977, els germans Josep i Francesc Espar Tressens van escriure el llibre “Coses d’Organyà, d’ahir i d’avui” i en ell

relaten la llegenda de l'origen dels Ganxos. Val a dir que es tracta d'una llegenda amb noms i cognoms i que es tan antiga com les mateixes Homilies. Els germans Espar expliquen que el Bisbe Ermengol, fill de Bernat, vescomte de Conflent i de Guilsa, filla de Seniofred de Lluçà. El bisbe de la Seu d'Urgell, Sal·la, era oncle seu. L'any 1001 era Ardiaca de la Catedral d'Urgell. El dia 6 de novembre de l'any 1010 ja pontificava. Va prendre part a la conquesta de Guissona. Va fundar la Canonja de la Seu. Era un bisbe de talla europea. "I tot seguit van explicant les seves devocions per construir ponts per així poder-se moure dins el seu bisbat. Va ser precisament quan anava a veure les "obres del Pont de Bar", quan tingué la desgràcia de caure d'una bastida al riu Segre que anava molt gros".

A partir d'aquí comença pròpiament la llegenda. Un cop ja es va saber que el bisbe havia caigut al riu, i per tant se'l donava per mort, el Capítol de la Seu va fer una crida perquè la gent anés a buscar-ne el seu cos. En aquest punt del relat, Josep i Francesc Espar matisen que la història, la verdadera, diu que sí que varen trobar el cadàver. En canvi, la llegenda discorre per uns altres camins: "Un parell de joves urgellencs van arribar a Organyà i van donar la trista nova al Prior de Santa Maria i aquest feu saber amb veu de tromba la trista nova i van congregar el poble per tal que sortís a cercar el cadàver del Bisbe en el cas que les aigües tèrboles del Segre el portessin. Llavors Organyà en aquells temps ja hi havia establert el comerç de fusta i una colla de raiers, barrejats amb el poble, van sortir amb les seves arpes que servien per conduir les fustes per l'aigua. No cal dir que es va formar una vella processó, i que tot el poble, podríem dir que en aquella nit fosca es va traslladar al riu" Tot seguit va arribar el moment clau per a la història llegendària d'Organyà: "Es van col·locar els més ardits dins del Segre en un rasper, i un dels raiers a la fosca va cridar: "JA EL TINC! JA EL TINC!. Van córrer alguns companys a ajudar-lo i quan la gent emocionada espera veure eixir de l'aigua, al clar de la lluna, el cos del Bisbe Ermengol, van veure estorats que eixia una gran albarda"

" I vet aquí, perquè la gent de fora, ara als d'Organyà els van batejat amb el noms de "ganxos".

Com que aquesta història està escrita en un llibre dirigit principalment a la gent d'Organyà, és molt interessant veure com els germans Espar es dirigeixen, al final del capítol dedicat a l'origen de Ganxos, als seus conciutadans per tal que no s'ofenguin quan els criden pel sobrenom. Josep i Francesc escrivien l'any 77: "Tu, però, organyanenc que em llegeixes, has de recordar això. Com que la ironia popular no té fi ni compte, has de saber que un avantpassat teu, fill com tu d'aquest poble nostre tan estimat, quan el foraster a qui contava la llegenda, naturalment, innocentment o no, li va preguntar què van fer d'aquella albarda que van trobar, el teu veí ja mort i que era molt simpàtic li va dir: "La guardem a la Casa de la Vila per col·locar-la al ximple que es creu la llegenda")

B. MINISTERI A ORGANYÀ

1. LA MEVA ARRIBADA

Fins aquí he volgut fer un breu repàs de la Vila tenint en compte elements importants de la mateixa. Podria allargar-me en altres fets i personatges. Però crec que cal també fer esment de la meva presència aquí a Organyà durant els anys del 1972 al 1985.

Com dic, vaig ser enviat a Organyà (en aquell temps no es consultava ningú i t'enviaven en un poble i tu havies d'obeir) el setembre del 1972. Venia de Bellver de Cerdanya amb una sabata i y una espadenya. Recordo que va ser un diumenge a la tarda que aterrava a Organyà amb el típic 600 dels capellans de l'època on hi portava totes les meves andròmines dins el mateix, inclòs el matalàs per a dormir. Jove, pobre però amb forta il·lusió d'anar a un nou poble, important en aquells moments a nivell de Bisbat. I tot just arribar a la plaça, sota la rectoria que calia enrunar i fer l'actual, ja m'esperava Mn. Josep Mª Santesmases per deixar-me sols el primer dia i ell passava la resta de la setmana a Barcelona, realitzant un curs de renovació pastoral. Jo "solo ante el peligro". Recordo aquella primera nit, sol a casa, sense ningú que el digui bona nit, records de Bellver, les persones que allí restaven i havíem connectat.... Res una nit enyoradissa i sol. Això era llavors viure com a capellà. No coneixia ningú, una rectoria gran, destartalada, amb espais gens adequats per un viure dignament. Però, era una casa. I m'hi vaig anar adaptant. Un menjador grans o sala, una habitació alcova per dormir, un despatx que donava a la plaça i veies la gent del carrer. Una cuina que no era cuina... En fi. Aquí havia arribat i aquí m'havia d'acomodar. Evidentment no podia menjar a casa. Cap als Tres Ponts. També Mn. Josep M^a ja hi anava. Allà vaig ser acollit pel Josep i la Maria que mai els agrairé totes les atencions que em varen tenir.

No podia restar tancat a casa. Era un ocell de bosc. Surto pel poble i començo pel Carrer Vilanova (que no sé que en tenia de Vila i menys de Nova) i persona que trobo pel carrer vaig preguntant el nom, o millor el renom de les cases, com abans es coneixien els veïns. Amb la primera persona que em trobo és amb la Carmeta del Murillo, la que seria companya d'anar a buscar bolets. El que vaig fer amb el carrer Vilanova ho vaig practicar amb els altres: plaça església, C. Major, Sol, Lluna, Clavell, Rosa, Nou, Vilasants...

Poc a poc vaig anar entrant en contacte amb persones: les que venien a l'església (més que avui) i les que no o venien esporàdicament. Calia, doncs, sortir a les perifèries com avui diu el Papa Francesc. D'aquí que sovint era al Nando jugant a la botifarra i on anaven coneixent personatges il·lustres de la Vila: Lluen, Mariano, Xart, el mateix Nando, el Rosendo Porta...

Evidentment que també persones col·laboradores i servicials en l'aspecte religiós amb característiques ben pròpies i amb mentalitats que en el curs dels anys varen anar fent un procés de renovació, tot i tenint sovint discussions sobre aspectes, decisions i comportament que no quadraven amb una religiositat del temps

La convivència amb Mn. Santesmases fou sempre molt cordial. Els dos naturals d'Oliola i amb un tarannà i estil de ser diferents. Sempre s'ha dit que la unitat es forma de la diversitat. Una unitat que no es veu als seus inicis, però que en el curs dels anys t'adones que anava creixent i madurant en el respecte i diàleg. D'ell vaig aprendre tant que un cop ell se n'anà a Agramunt, al cap de dos anys torno amb ell. En definitiva vaig exercir el ministeri sacerdotal al seu costat durant 17 anys. Ens coneixíem i ens estimàvem. Tots en sou testimoni, i des d'aquest lloc en faig un reconegut agraïment per tot el que ell ha representat en la meua vida. Estava delicat, però home del temps amb idees clares i paraules precises i justes. Els darrers anys retirat a casa de la germana i on sovint visitava a l'estar prop de Guissona. Més endavant en tornaré a fer esment amb alguna anècdota.

L'any 1973 començarem les Colònies a Organyà. Anàvem a la rectoria de Tuixen. Una activitat que iniciava i que no pensava que durés tants anys en la meua vida, com encara hi sóc. Aquest anys ja són 50 anys de Bastanist que també amb una bona colla de joves d'aquesta Vila vàrem iniciar. I ho férem, aquí sí, amb una sabata i una espadenya (millor, unes xiruques; d'aquí el **xirucaires**) Dormir amb màrfegues de palla, envoltats de rates per totes les dependències, sense llum i camí de carro... Uns inicis durs que han fet que Bastanist sigui actualment el que és. Sense esforç, sense mitjans es com es construeixen les grans obres. L'abundància de béns fa que s'aixequin ràpid, però prompte cauen; com succeeix amb els gran esportistes del futbol, del motociclisme o els famosos de l'ordre que sigui. Organitzàvem el Campament Volant. Havíem seguit els llocs emblemàtics del Pirineu català i aragonès: Parc Nacional de sant Maurici i Aigüestortes, Aneto, Pica d'Estats, Cadí, Mont Perdut, Vall d'Ordesa... Cal dir que érem una agosarats. Avui ni pensar-hi en fer el que fèiem, ens denunciarien. Recordo que en una ocasió davant la glacera de l'Aneto (llavors era gran glacera) i pujant amb unes simples xiruques (avui el xirucaires, aquí presents; gràcies a tots i a totes. Varen ser moments importants per vosaltres i per jo mateix) i amb congestes de neu gelada el Modest diu: "Jo tinc dos filles"; volen dir "aneu". Però finalment també s'hi arriscà i assolirem el cim.

Podria allargar-me en aquests moments que tan varen significar per la població infantil i juvenil d'Organyà d'aquells anys. Avui, moltes d'aquelles persones, ja pares i mares i algú avi i avia, recordem com uns moments importants en el seu ser i viure i això els ha fet persones responsables i amb fermesa en la seva professió i família.

Per acabar, m'agradaria exposar alguna anècdota o fet que vaig viure en aquesta Vila.

2. LA MARXA DE LA LLIBERTAT

Els més grans recordareu que aquesta marxa es va dur a terme l'any 1976, recent mort el dictador. Es va realitzar d'una manera pacífica i no violenta, reclamant l'amnistia, les llibertats bàsiques i la recuperació de l'Estatut d'Autonomia. Foren 6 columnes que varen recórrer els territoris de parla catalana. Aquesta reivindicació començà, promoguda per Pax Christi, el desembre de 1975 a Montserrat convocats per l'Assemblea de Catalunya amb el lema: **“Poble català, posa't a caminar”**. Al fer pocs mesos que havia mort Franco, la societat vivia, per part de moltes persones, la seva nostàlgia i tot moviment en contra era reprimat per les forces dominants.

Una d'aquestes columnes passava per Organyà que anava des de la Seu a Poblet. Evidentment que aquesta marxa va estar prohibida pel “Ministerio de la Gobernación”, sota les ordres de Manuel Fraga i Iribarne (que se'l va anar anomenant també: Manuel que no frega ni barre).

Què va passar aquí a Organyà?. Aquells dies amb grup de joves estàvem preparant els campaments de l'estiu. Havíem comprat unes quantes tendes de campanya i el sargent de la Guardia Civil d'aquí Organyà (de nom Antonio) que compartíem cada dia taula amb ell i amb el delegat d'Extensió Agrària als Tres Ponts, va olorar alguna cosa i d'una manera discreta, tot dinant, anava fent preguntes sobre el destí de les tendes. Clar, ell creia que eren per allotjar-hi personal de la marxa. Tant Mn Santesmases com el responsable de l'Oficina d'Extensió Agrària i jo mateix amb respostes que feien veure, i ho volíem fer veure, que calia ser acollidors d'aquelles persones que es comprometien cap a un nou canvi polític. El dia que la marxa passava per Organyà tot un conjunt de Guarda Civils estaven a l'aguait del que podria succeir. Aquell dia no va venir a dinar, però l'endemà, mig en broma i mig en serietat, li vàrem dir: “ Que te ha parecido la marcha”. Al que va respondre: “ Era pacifica” I li vàrem respondre: “es que los catalanes somos pacificos”. Tot quedà en una anècdota però amb principis de canvi polític.

3. MORT DE FRANCO

En aquells anys en moltes cases encara no hi havia televisió i la gent s'agrupava en els bars. Aquell 20 de novembre del 1975, estàvem pendents de que s'anunciés la mort del dictador. Un servidor era al Bar del Centro i Arias Navarro, president del Govern, amb to solemne i veu tremolosa i amb llàgrimes als ulls: **“Franco ha muerto”** i el Masianes (ho dic bé? Home d'esquerres i antifranquista) que era també al Bar al costat d'un col·lectiu de franquistes, aixecà el punt i digué: **“Ja era hora”**! I un dels presents dirigint-se cap a ell el recrimina: **“calla”**! i ell continua: **“Ara parlarem**

nosaltres". I no comento el que després digué amb paraules dures i dirigint-se als franquistes. Tots quedarem callats i poc a poc anaren sortint del Bar. Fou el primer moment de tensió que un servidor va viure després de la mort del dictador. Després d'aquest en vingueren molts altres fins a arribar a unes eleccions democràtiques i amb un nou estatut d'Autonomia.

4. DORMIR A SANTA FE

Per aquells anys, com he esmentat abans, a nivell de joves organitzàvem sortides, excursions, campaments, Colònies, activitats diverses....També en dates i dies senyalats, com eren els aplecs de Bordonera i Santa Fe, la vetlla de l'aplec fèiem una pernoctació en aquests llocs. I en una d'aquestes en que un grup de joves anàvem a dormir a Santa Fe una bona dona de la població, de tothom ben coneguda, va anar a veure Mn. Santesmases i li diu, tot escandalitzada pel fet de passar una nit nois i noies junts (la mentalitat repressiva a nivell polític i social també es feia ben present en l'aspecte religiós): "**Mn. és veritat que una colla de nois i noies se'n van a dormir a Santa Fe amb Mn. Ramon**"? I ell, com era habitual, sense pèls a la llengua i amb la resposta contundent, li diu: "**Si dormen, tranquil·la**".

Cloenda.

Bé amics, aquí acabo aquest parlament. Joiós d'haver-me invitat i espero que haguem tingut un bon moment tot recordant fets i moments passats en aquesta Vila.

I voldria donar el darrer missatge. Com aquell 1976 Catalunya es va despertar o millor dir, va ressorgir com a poble català, continuem per aquest camí. I aquell lema "**Poble català, posa't a caminar**", no ho perdem de vista. Algú vol frenar-nos sempre, llavors i ara. No perdem la nostra identitat. Organyà des de fa segles és el bressol de català. És la nostra identitat.

Visca Catalunya! Visca Organyà! Visca la Festa Major!

